

L I T E R A T U R A

C A T A L A N A

II

CURS GENERAL DE LITERATURA CATALANA
Josep Vallverdú i Aixalà
Lleida

any 1967

Amb el segle XVIII, d'una manera general, es clou el període que anomenarem decadència. Es a partir d'ara que la Renaixença s'inicia.; de get a finals del segle XVIII hi han indicis d'un guany en el concepte de personalitat col·lectiva, una inquietud en què l'esperit es desperta, l'home adquireix nova confiança en el país, i, desenganyat de la noblesa, posa la seva confiança en la burgesia naixent. Dividirem l'estudi en dues parts : Pre-Renaixença i Renaixença.

PRE RENAIXENSA : Comprèn part del segle XVIII i gairebé la primera meitat sencera del XIX. Després de la repressió de Felip V. tot el poble català reaccionà tornant a la feina, sorrut i pacient, però alertat i disposat a qualsevol guspira de redreç . Es curiós que el primer que va despertar-se i atibantar-se fou l'esperit, més que no la llengua. Contribuïren a aquesta cristallització de consciència col·lectiva, en surde retrobament, confús, però no menys cert, de la personalitat, alguns fenòmens, alguns dels quals participen de les grans ironies de la Història :

a) La Universitat de Cervera : Felip V volgué castigar els catalans, que havien abraçat la causa de l'arxiduc Carles d'Austria traient-los les universitats de Lleida i els Estudis Generals de Barcelona, i deixant una única Universitat a tot el regne d'Aragó. Fou la Universitat, que ell creà, de Cervera. Però aquesta Universitat fou un centre viu on es trobaren catedràtics i estudiosos catalans que no podien deixar d'adonar-se que eren uns, que pensaven i parlaven igual. Molts dels homes de la Renaixença, o d'aquest període (Rubió i Ors, Balmes, Sant Antoni Mª Claret) havien estudiat a Cervera.

b) Algunes personalitats alternen els estudis literaris amb els jurídics i els econòmics. Creada en temps de Carles de III la Junta de Comerç de Barcelona, aquesta funda estudis superiors d'economia, referits al Principat. Els erudits, pagats per entitats privades però d'abast públic, fan elogis a la llengua catalana- encara que ells els escriuen en castellà- i editen diccionaris biogràfics d'homes celebres de Catalunya. Hi han també recopilacions de textos jurídics catalans antics (Usatges) i de refranys. Els autors d'aquest període no són molt importants, però en destaquen cinc o sis.

XVIII- Mossèn Pau Ballot (1747-1821). "Gramàtica i apologia de la llengua catalana, en la qual es citen moltes obres importants de la literatura antiga.

XVIII - Antoni de Capmany (1742-1813) fundador de l'Acadèmia de Bones Lletres, de Barcelona "Memorias històriques sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona"

XVIII - Mossèn Baldiri Rexach, gironí "Instruccions per a l'ensenyança de minyons "

XVIII - Rafael d'Amat, Baró de Maldà "Col·legi de la Bona Vida", que refereix els costums de l'aristocràcia barcelonina al seu temps.

XVIII-XIX- Antoni Puigblanch, -polític liberal, participa a les Corts de Cadis "Lo temple de la glòria " (poema força bo).

Mancava només un pas, una campanya que unís el poble i les classes altes i la incipient burgesia, en un propòsit comú. Aquest pas vingué amb la invasió napoleònica i a continuació amb el Romanticisme.

RENAIXENSA ==

De sobte, ja entrat el segle XIX, els autors es decanten vers l'us més general de la llengua escrita i el cant de les glòries d'un passat nacional. Es la Renaixença, una florida d'autors, obres i tendències marejadora en la seva empenta. .

Causas : - la voluntat d'uns quants decidits

- els fruits de l'antiga florida, la llarga tradició medieval i renaixentista.

- pervivència de la llengua ("no morta, ans dormida")

- la realitat de la història de Catalunya en el món

- acord final entre la llengua popular i la llengua literària

El segle XVIII a les acaballes, ultra els autors esmentats ja ens deixa una seriosa floració de treballs científics, d'història natural, d'història eclesiàstica i literària també. Carles III ha acordat als catalans el dret de mercadejar amb Amèrica. La indústria naixent es va consolidant Fundació de la Junta de Comerç, de la Llotja, de la Sociedad Econòmica de Amigos del País. Al mateix temps els cabalers van abandonant el camp i s'instal·len a Barcelona i contribueixen a crear-hi el comerç i la indústria recents.

Segle XIX . Napoleó s'equivoca en envair Espanya. Cada poble defensant la seva terra defensa, de fet, la Península tota. Els catalans, malgrat els afalacs de Napoleó Bonaparte, que arriba a fer publicar la premsa de Catalunya en català, li és hostil i pren més consciència de país. Al mateix temps ens entren els corrents literaris i estètics del Romanticisme, amb el seu culte al passat medieval, al tipisme, a les peculiaritats de cada poble particular. Dels dos corrents del Romanticisme a Europa, l'històrico-arqueològic i el polític-lliberal, Catalunya es decanta pel primer. L'activitat de les moltes "Societats" de l'època, com la "Sociedad Filosòfica" L'Academia de Buenas Letras", les revistes i els diaris, com "El Europeo" tot contribueix a fomentar el sentiment de personalitat i de protesta contra els absolutismes. Entren les obres de Schlegel, de Madame de Staël, de Chateaubriand, de Walter Scott, de Goethe, de Manzoni.

El 1833 Aribau publica la " Oda a la Pàtria" començament de la Renaixença. Pocs anys després es reorganitzen els Jocs Florals, i ja tenim la Renaixença en marxa , o , almenys el seu primer període, que serà plenament romàntic. A Castella és el temps de Martínez de la Rosa, de Espronceda i del Duc de Rivas.

Romanticisme Català .----- Renaixensa catalana (dues etapes seguides)

Es de tipus germanitzant, historico-arqueologic, medievalista, autòctonista, en general.

1a etapa - Els autors escriuen en castellà.

Manuel de Cabanyes " Preludios de mi lira"

Pau Piferrer - "Recuerdos y Bellezas de España", obra enciclopèdica turística i folklòrica, que continuà J. Me Quadrado.

2a etapa - Bilingüe .

Aribau "Oda a la Patria"

Torres Amat " Memorias " (Llista d'homens il·lustres de Catalunya"

P. de Bofarull " Los Condes vindicados "

Llibres, revistes, diaris, fullets, pamflets...

Pere Labèrnia "Diccionari català-castellà-llatí".

3a etapa - català.

Rubió "Lo Gayter del Llobregat"

Restauració dels Jocs Florals el 1859

Folèmiques ortogràfiques prematures. No hi ha base científica.

Verdaguer i l'Atlàntida

A partir d'ara hom pot parlar de Renaixensa plena. Síntomes d'aquesta plenitud són :

a) La llengua catalana té ja un poeta universal : Verdaguer.

b) l'exemple del Principat és imitat per Mallorca

(Joquim Bover " Biblioteca de Escritore

Baleares - Les figures dels primers renaixents de les Balears, en estre contacte amb Barcelona són Tomàs Aguiló, Marian Aguiló, Jeroni Rosselló)

c) Similarment a València (Just Pastor Fuster "Escriptors valencians", i les figures de Tomàs Villarroja, Teodor Llorente -que restaura els J. Florals -V. Wenceslau Querol... Hi ha una invasió de premsa.)

d) Comença a prendre peu la idea -no el nom- de Països Catalans. N'és prova la publicació per Francesc Pelai Briz dels àlbums "Calendari Català".

e) Hom estableix relació amb la Provença, que iniciava el seu ressorgiment, més efímer, amb Frederic Mistral, al qual envoltaven Jasmin, Roumanille i els altres "felibres"-poetes provençals. El nexa d'unió amb els catalans el representava Víctor Balaguer, exaltat poeta i polític.

Veurem a continuació la Poesia, la Prosa i el Teatre de la

R e n a i x e n s a

P o e s i a ==

Autors aïllats, no inclosos encara en el "moviment" :

Bonaventura Carles Aribau .-de Barcelona.Secretari de la Diputació de Lleida un temps,i de la Junta de Comerç. Conseller d'Agricultura a Madrid, destacat economista. Funda "El Europeo", escriu a "El Vapor". A Madrid co-funda la "Biblioteca de Autores Españoles,Rivadeneyra". El 1833 en un català absolutament perfecte,però per un atzar circumstancial,publi- ca la "Oda a la Pàtria",poema perfecte, que és el punt de partida de tota la Renaixensa,però que, de moment, restà com un fenomen aïllat.

Joan Cortada .- de Barcèlona.Catedràtic. Novel.lista en castellà. Traduc- tor al català. Mantenedor dels primers Jocs Florals. L'esmentem aquí per aquesta última significació. Ens deixà una col.lecció d'articles sota el títol "Cataluña y los catalanes".

Miquel Anton Martí.- "Les llàgrimes de la viudessa".

Tomàs Aguiló .- de Mallorca. "Balades" (tema i ambient tenebrós)

Tomàs Villarroya,-de València. "Cançó"(poc més o ~~menys~~ equivalent a la "Oda "d'Aribau ,al Principat)

Autors dins el "moviment" amb consciència que calia anar agrupats, que calia fer forat:

Joaquim Rubió i Ors .- Es decidí per l'ús exclusiu del català. Esbós d'un programa de restauració cultural catalana. Nascut a Barcelona el 1818, va estudiar a Cervera. El 1839 escriu la primera poesia, "Lo Gayter del Llobregat", enmig de molta indiferència, àdhuc dels seus amics catedràtics, per tal com ell era sol a creure que la restauració de les glòries antigues era possible tan aviat. Després de "Lo Gayter" publicà altres poemes amb un tema triple :a) les glòries catalanes antigues b) crit d'alerta i de combat c) poesies més íntimes i líriques.

A Rubió segueixen un estol de Gayters, tamborilers, coblejadors, timbalers,,,etc. no solament a Barcelona, sinó a Girona, a Mallorca, a València.. I són publicats el 1858 i el 1859 respectivament, els primers reculls de poesies de poetes diversos, sota els títols de "Los trovadors nous "(recopilats per Antoni de Bofarull) i "Los trovadors moderns"(recopilats per Víctor Balaguer).

Manuel Milà i Fontanals.- Gran catedràtic, mestre de Menéndez Pelayo. Nat a Vilafranca del Penedès, el 1818, estudia a Cervera i escriu molts llibres d'erudició ("Romancerillo catalán", etc.) Per a la poesia es val

català, que maneja molt madurament. "La cançó del Pros Bernat"
"La Complanta d'En Guillem " " La font de Na ~~Mahomant~~ Melior ".
Marian Aguiló. 1825-1897, de Mallorca. Estudis a Barcelona. "Romancer
popular de la terra catalana" Escriu el primer "Diccionari català".
Com a poeta ens dóna "Focs follets" " Llibre de l'amor" "L'estrella de
la mort" (és influit, a través d'un criteri modern, per Ausiàs March).
Epoca dels Jocs Florals .- Ara, amb la creació o restauració dels Jocs
Florals el 1859, apareixen moltíssims poetes. Dewfilaren pels Jocs Flo-
rals entre centenars d'altres :

Antoni de Bofarull - Jeroni Rosselló (Mall.) Ramon Picó i Campanar(Mall)
Antoni Camps i Fabrès "Los tres sospirs de l'arpa (són Fe, Pàtria, Amor)-
Jaume Collell - J-Lluís Pons i Gallarza, horacià, catedràtic - Victor Ba-
laguer, agitat , incorrecte, ple de força - Josepa Massanès - Anicet de
Pagès de Puig, gironí, elegant - Angel Guimerà, que donà molt d'impuls als
Jocs Florals on li foren premiats alguns dels poemes millors que té , com
"Les creuades, l'any Mil, Indibil i Mandoni Lo cap d'En Josep Moragues...
Anselm Clavé - Francesc Matheu, director de l'editorial i revista "La Il-
lustració catalana", primera col.lecció regular de poetes i prosistes de
la Reanixensa,- Joaquim Me Bartrina, Teodor Llorente (Val) i Querol (Val.)

Verdaguer .- El 1845 havia nascut Verdaguer, al camp, a la plana de Vi
Representa la Musa popular incorporant-se al "moviment". El caracterit:
una riquesa de lèxic inigualada mai, un gran valor fònic, que salva fi
i tot els versos mediocres.

Eb ell conflueixen una gran empena lírica (religiosa i patriòtica)
una força èpica colossal,
un franciscanisme, enamorat de la Naturalesa.

Aquest franciscanisme, o almenys aquesta identificació amb la naturalesa
es reflexeix tant en les obres líriques com en les èpiques.

Producció èpica : L'Atlàntida (1877). Admiració de tothom, aquí i a l'es
tranger. Ambient pre-homèric
Canigó (1886) Ambient de la reconquesta al Pirineu.
La Llegendra de Montserrat.

Producció lírica : a) religiosa :

Idillis i cants místics - Flors del Calvari.

Roser de tot l'any - Càntic dels càntics.

b) patriòtica :

Oda a Barcelona - L'empordà, la barretina.

Uny de ma terra (que conté l'Emigrant).

P r o s a ==

Novel.la romàntica .- Segueix els mòduls emprats a l'occident. En tenim pocs representants. No posseïm un Walter Scott ni un Víctor Hugo.

Antoni de Bofarull "L'orfeneta de Menargues "

Fr.Pelay Briz - Lo coronel d'Anjou.

Paral.lelament a la producció ,escassa, de novel.la romàntica ,tenim colleccions de rondalles i refranys,que redullen, entre altres, Verdaguer a Catalunya, Mossèn Alcover a Mallorca i Esteve Casseponce al Rosselló).

Ultra això prolifera el quadre de costums, descriptiu i sense argument,que pinta tipus i escenes típiques :

Carles Bosch de la Trinxeria,

Josep Feliu i Codina

Albert Llanas.

Jeroni Rosselló (a Mallorca).

Novel.la realista .- El representant màxim és Narcís Oller, de Valls, nat el 1846. Procurador dels tribunals, amb el qual tenim la represa de la tradició novel.lística del Curial i de Tirant. Es autor que deriva

cap al Naturalisme, a la manera de Zola, de qui diuen que té influència.
Obres : "La Papallona" (1882) ambient de menestralia - Vilaniu (1886),
ambient de gran vila al camp - La febre d'or (1891) Pilar Prim (1904).
novel.la molt discutida, de tema dur. I novel.les breus, com "L'escanya-
pobres" " La bufetada " " La bogeria ". Es el novel.lista més destacat
a Catalunya fins a 1930, en què mor.

Altres prosistes són :

Josep Pin i Soler (1842-1921) de Tarragona "La família dels garrigues"

Emili Vilanova - gran sainerter i escriptor de quadros de costums, que ens
dóna una visió viva de la Barcelona menestral i obrera des de 1840 a 1909

Fou un humorista agut i un periodista molt celebrat.

Ezequiel Boixet, de Lleida, que esdriu precisament un "Quadros barcelonins"

Manuel Gaya i Tomàs, de Maldà, notari a Lleida. "Fruita de Lleida" " Lo
reng de la plaça ".

Ramon Ramon i Vidales i Torras i Bages poden incloure's dins els prosis-
tes, per bé que el segon pertany, per la seva "La Tradició Catalana" d'u-
na manera molt peculiar a la prosa didàctica i religiosa.

Comveiem, tenim pocs novel.listes, mentre que en aquesta mateixa
ca Castella té els tres grans del realisme : Pereda, Valera i Galdós

El teatre.-

Aquest període de 1800 a 1900, aproximadament coneix diversos alts i baixos, però, en general, el desconcert és gran i és gran per manca de tradició, No havíem tingut teatre, en el pur sentit de la paraula, als Països Catalans. No tenim un teatre medieval fort, ni hem passat per la gran revolució del teatre "nacional" que tenen França o Castella. Malgrat la molta producció teatral catalana del segle XIX i malgrat la creació d'un públic adepcte, no podem parlar d'una direcció "creadora" de teatre.

Els romàntics : El primer autor, que s'encavalla entre els dos segles, i dona la seva producció més important després del daltabaix napoleònic, és Josep Robreño, un actor de professió que escriu peces curtes, de sàtira política i social, amb un llenguatge corrupte, molt dolent, i força peces bilingües. Es l'iniciador d'una campanya teatral, el primer que duu gent al teatre. Era barceloní i és amb ell que comença la concentració de la nostra vida teatral a Barcelona. El segueix: Josep Renart i Arús, (1783-1852), arquitecte, membre de l'Acadèmia de Bones Lletres, però, malgrat tenir més bon gust que Robreño, la llengua li falla, manté el to popular que Robreño havia provat d'entronitzar i

el continua. Podem citar l'obra " La casa de dispeses".

La gent, però, es donava cita al teatre. Principalment la menestralia i la petita burgesia que aviat prendria en les seves mans una part important de les regnes del país. La gran burgesia fou captada per : Frederic Soler (Serafi Pitarra). Barcelona 1838-1895. Pitarra es proposa de governar l'escena catalana. Era un rellorger sense cultura. Però tenia una habilitat innata per moure els personatges i per tocar la fibra còmica, grassa, i alhora la sentimental. També la corda patriòtica. Amb aquests elements i un públic senzill, Pitarra acomplí el seu propòsit: coronar-se com l'autor del país. Això fou un mal, perquè no tingué rivals, i féu el que volgué, desacostumant la gent dels trets de bon gust, perquè Pitarra no era exigent. El seu català és pobre, vulgar, i malgrat que ell afirmava que era el "català que ara esp parla" el cert era que la gent parlava un català millor que el que ell posava en boca dels seus personatges. Començà amb unes peces curtes, grolleres, anomenades "Gatades", però aviat comprengué que tenia el camp lliure per a obres de més volada, llargues, més arrodonides. I van venir tota una filera d'obres que han romàs als nostres escenaris durant desenes i desenes d'anys :

"Les joies de la Roser " - " Lo Ferrer de Tall " - Lo Publill "

"Les Heures del Mas " " L'Apotecari d'olot "...

Eduard Vidal i Valenciano , -contemporani de Pitarra, inicia el teatre amb pretensions de drama amb "Tal faràs tal trobaràs". De teatre curt l'obra millor seva és "La barqueta de Sant Pere".

Josep Mª Arnau - La Pubilla del Vallès.

Eduard Escalante - creador del modern teatre valencià " L'escaleta del dimoni" " Deu, denou, ~~mmamamta~~ noranta ".

Lots ells, cultiven un teatre ruralista, "d'espardenya i barretina"

Més endavant, sorgeixen autors més preparats literàriament, que han viscut la revolució del llenguatge, més purs de vocabulari, i no és debades que som ja al temps de Verdàguer.

Manuel Angelón (Lleida 1831-1889) : "La Verge de les Mercès "

Antoni de Bofarull - "Lo darrer català " (sobre Casanova)

Victor Balaguer - "La mort d'hannibal" (pretensions de tragèdia)

Angel Guimerà - Angel Guimerà enterra el teatre anterior, eleva el teatre a categoria, és un home íntegrament donat al teatre. El seu llenguatge és ric i, sobretot, molt apte per al drama i la tragèdia. Els seus arguments són senzills, però portats amb mà ferma. Hi ha un abisme de Guimerà als autors anteriors a ell.

"Gala Placídia" "Mar i Cel" "Terra Baixa" "Maria Rosa" "La Reina Vella" "La Santa Espina" "Joan Dalla ".etc. etc.

LITERATURA DEL SEGLE XX

E l m o d e r n i s m e =

Durant tot el segle XIX Europa va viure amb els ulls fits en França. De Bonaparte ençà, França serà, més que mai, el centre espiritual d'Europa. Després de l'exaltació romàntica, de la reacció realista que va venir després, la literatura s'orienta, a finals del segle XIX, cap a idealismes i metes de bellesa. Comença a prodigar-se la literatura per la literatura, amb un ideal : la Bellesa. Els moviments del Parnassianisme i del Simbolisme havien de desembocar a la nostra terra en un successo que anomenem Modernisme. No és una tendència, sinó moltes tendències. Però es caracteritza per: un afany de fixació de la llengua
uns avanços ortogràfics notables
un sentit de la literatura activa
un reconeixement de plenitud, una responsabilitat

Superats, doncs, el Romanticisme i el Realisme, a la península es produeixen dues actituds diferents. A la caiguda de les últimes colònies Puerto Rico, Cuba i Filipines, Castella veurà aparèixer uns contemplatius melancòlics, grans literats però no inserits en el poble viu, sinó en un ideal etern: són els literats de la generació del 98 (Unamuno,

Azorín, Baroja, Maeztu, etc). Castella se sent vençuda en els seus somnis imperials. Per contra a Catalunya hi ha un corrent de fort idealisme, mogut pel progrès industrial, que trobava força en ell mateix i que no mirava al passat, i també pel regionalisme, aleshores en franca pujada. A Catalunya hi ha un programa d'acció. La gran activitat d'aquesta època es tipifica en

l'acció d'uns artistes : Rusiñol, Casellas, Maragall.

L'aparició de cenacles i revistes (Els Quatre Gats (Rusiñol, Casas, Utrillo, Picasso) ; "Joventut" la Il·lustració Catalana.

Les entitats : El "Teatre íntim" d'adrià Gual i el Cercle de Sant "luch ".

A aquest moviment succeirà, com veurem, el noucentisme, més intel·lectual, encara, representat per Eugeni d'Ors i Josep Carner. Però ara veiem els autors del Modernisme, en vers i en prosa : segons deia Joaquim Folguera les lletres catalanes en cinquanta anys van avançar-ne 200, els 200 que havien perdut en la decadència. Estem entrant en la literatura dels nostres dies.

POESIA = Joan Maragall . Barcelona 1860-1911. Es poeta, periodista i representant de l'alta burgesia barcelonina que tipificarà el país, amb incrustacions de petita burgesia, fins a 1930.

El seu Ideal és la bellesa, que és resum de Natura Art i Amor. Es una mica krausista i una mica panteïsta també. Com a periodista en castellà i català assolí grans èxits. Secretari del "Diario de Barcelona", i estimulador dels joves talents que sortien.

La seva estètica es centrava en la sinceritat. Prefereix l'espontaneïtat al retoc. Persegueix la claredat, té una clara tendència als clàssics mediterranis.

Estil.- Teoria , també, de la sinceritat. La paraula viva i el ritme intern

OBRA : Haidé - Nuvial (el tema de l'amor, o, millor, de la dona)

Pirinenques - Vistes al Mar Visions.

(les Pirinenques contenen "La Vaca cega " " La fageda d'En Jordà")

Altres poemes -narratius- de la natura són : Fra Garí i El Comte Arnau.

"Cants" (La sardana - l'Empordà)

"Oda Nova a Barcelona" "Himne ibèric "

Mig teatre, mig narratiu, el poema "Nausica" sobre un episodi de l'Odissea.

Apel.les Mestres .- Barcelona 1854-1936.- músic, dibuixant i poeta.
"La Taverna de'n Mallol" "Minuet " "El cuc i l'estrella" (cançons)
" Balades " " Idil.lis " " Marines " (poemes llargs).

Altres poetes modernistes i maragallians :

Rafael Nogueras Oller (revolucionari)

Miquel de Palol (de Girona)

Manuel de Montoliu (crític i historiador)

Jeronni Zanné (imitador dels poetes francesos)

Magí Morera i Galícia - Lleida , 1853-1927 . Home de gran cultura, re-
sidi molt de temps a l'estranger. Polític conservador. Segons Ma-
ragall, en ell "la serenitat triomfa de l'agitació del poeta ".
Apart de les seves admirables traduccions de Shakespeare, ens ha
deixat " Hores lluminoses".

Emili Guanyavents - traductor dels poetes francesos.

Carme Karr

Joaquim Folch i Torres - més tard cèlebre crític d'art i assessor ar-
tístic de Francesc Cambó.

Ambrosi Carrión -modernista típic, fred i perfecte en la forma.

Salvador Albert - gironí, poeta d'intimitats (és or mate -Maragall).

Josep Lleonart nebot de Maragall. Traductor de Goethe.

Josep Pijoan, -més tard erudit de fama mundial : "Cançoner", popularista

Joan Ma Guasch -cantor del pirineu " Pirinenques" "La rosa dels cinc sentits"

Joan Llongueres - creador a Catalunya de la dansa infantil.

"Lluminoses" "Cançons i jocs d'infants"

Mossèn Antoni Navarro -de la muntanya lleidatana (Vilaller) cantor de les muntanyes.

ESCOLA MALLORQUINA = Els poetes mallorquins d'aquesta època són tants que formen una autèntica escola .Menys europeus, més mediterranis que els del Principat :

Miquel Costa i Llobera .Pollença (1854-1922) Amic del grup erudit de la Renaixensa (Rubió, Mn.Alcover)"Horacianes" "Poesies " ("El pi de Formentor")

Joan Alcover .- No escriu en català fins que és vell, i aleshores esdevé un dels nostres clàssics "Cap al tard"(Elegies-la relíquia)
"La balanguera".

Miquel dels Sants Oliver = (1864-1920) "Poesies" "Cobles del Pelegrí"
Gran periodista, director de "La Vanguardia".

Gabriel Alomar - 1873-1941-Catedràtic. Polemista, republicà. "La Quadruga"
"La selva animada" "La ciutat futura".

Maria Antònia Salvà - Poesia senzilla, de versos clars, cordials i tendres. Poc evolucionada.

Mn. Llorenç Riber - Gran traductor del llatí (Virgili, Sal. Iusti).

PROSA MODERNISTA : No podem parlar només de la novel·la. En aquest temps cal incloure en la prosa la enorme producció periòdística i també el teatre, que des de Guimerà es va escriure, llevat d'algunes excepcions, en prosa.

Raimon Casellas .- Un dels homes més influents del període (1855-1910) Crític d'art. Periodista editorial a La Vanguardia i La Veu de Catalunya. "Els sots ferèstecs", novel·la que fa pensar en Dostoyewski i "Llibre d'històries"-contes- i "Les jultituts"-assiags.

Pere Coromines .- 1870-1939. Politic republicà. Prosista fi en "Les gràcies de l'Empordà " i biògraf politic a "Les presons imaginèries (crònica de l'anarquisme final de segle).

Marian Vayreda .-(1850-1903) gironí, ruralista, conservador. "Records de la darrera carlinada -narracions - ; i "La Punyalada" bona novel·la.

Rusiñol.- , que veurem en teatre, escriví proses diverses, i alguna novel·la humorística "En Josepet de Sant Celoni"...

TEATRE MODERNISTA = El teatre ,en aquest temps, té per norma la transposició escènica de l'ideal de bellesa. Alhora,hi ha una forta consciència social,derivada del concepte remogut de les realitats històriques. Tot plegat podem resumir el període dient que hi han tres blocs de teatre a) Santiago Rusiñol, ell tot sol. b) teatre idealista i esteticista c) teatre d'ambició social.

a) Santiago Rusiñol .- 1861-1931.Pintor, escriptor,burgès bohemí, humorista. Estudis a París. Col.labora a la premsa.

Obres realistes : L'Hèroe - La Mare - El místic

Teatre d'evasió : L'alegria que passa - El pati blau.

obres d'humor i sàtira : L'auca del Senyor Esteve - Gente Bien.

b) Adrià Gual : 1872-1941. Estudis del teatre. Fundador del Teatre íntim,que més tard seria el llevat de l)Institut del Teatre. Renovador, viu de la poesia i simbolista i preciosista.To europeu,exigent.

obra capdal : "Misteri de Dolor " (copiada per Benavente a "La Malquerida")

c) Ignasi Iglésies.- Educat a Lleida,però barceloní.

Director,a Barcelona ,del "Teatre Líric" junt amb Enric Morera. Autor de tesi social : El cor del poble,Foc Nou , Els vells. T e poca força de caracterització. "la poesia és ofegada per la idea "-Ruiz Calonja). Influit per Maeterlinck, Ibsen i Hauptmann,

Durant aquests anys el teatre evoluciona arreu del món. Es produeix el gran teatre espectacular d'Alemanya i Rússia, Anglaterra continua amb els grans èxits dels irlandesos, com Synge, i Shaw, i a Nordamèrica el nou-relaisme de Eugene o'Neill canviarà possiblement el rumb de tot el teatre modern. Catalunya -i Castella també, només van fent. No vindrà una autèntica renovació fins a Garcia Lorca o Espriu i Pedroló.

Podem esmentar, a continuació d'gnasi Iglésies a Pompeu V Pompeu Crehuet, - "La morta", després de la qual ja només va escriure comèdies burgeses corrents ("Senyora àvia vol marit") Juli Vallmitjana - Paral·lelament al pintor Nonell, va enamorar-se del món bigarrat dels gitans, que coneixia molt bé, i escriví obres centrades en el món gitano: "Els zincalós" "El barander". Els altres dramaturgs són abundantíssims, però no tenen qualitat.

EL NOUCENTISME

Nom donat, aproximadament, al període que, començant la primera desena del segle, liquidava el modernisme i s'acarava amb un projecte impulsor de la cultura, i no solament de la literaruta a catalunya.

Dues escoles crítiques estudien de forma diferent aquest període: la catalanista-culturalista veu en ell les bases d'un país que arriba a la maduresa: Nocolau d'Olwer, Jordi Rubió, Joan Ruiz Calonja. Per altra banda, la social, encapçalada per Joaquim Molas i J.M.Castellet, entén que el país no podia arribar a cap projecte absolut de cultura sense comptar amb la massa obrera, allunyada de sempre del catalanisme i que la burgesia -que fou la que presidí Renaixensa, Modernisme i Noucentisme, no pogué atreure's per un seguit de circumstàncies històriques.

Bases de partida del fet cultural a començos del segle XX.

1903- Primer Congrés Universitari Català.

1906- Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana.

1907- Institut d'Estudis Catalans, fundat per Prat de la Riba, que ja havia aconseguit de formar la Mancomunitat Catalana. El regionalisme polític arriba a Madrid. Prat es proposava de fer una cultura a nivell europeu, però racialment catalana.

ELS IDEOLOGES = Eugeni d'Ors.- Humanista, erudit, periodista. És important el seu "Glossari", a la Veu de Catalunya. Defensava que l'art ha d'ésser ordenat, regulant la sensibilitat, no deixant-se endur pel sentimentalisme.

"La Ben Plantada" -novel·la, anomenada "Breviari de la Raça"

La influència de Xènius -pseudònim de d'Ors- fou enorme i ell fou un dels principals impulsors de l'Institut d'Estudis Catalans.

ELS POETES = ^Ba^se^s a ^sla llengua, que per aquells temps anava normant Pompeu Fabra. "Normal catolicisme" (Segons Folguera)
Amor conjugal molt valorat
culturalisme.

Josep Carner .-1881-- Influit per Verlaine i Baudelaire i Mallarmé. "Els fruits saborosos"(depuració de la poesia) "La inútil ofrena" "Nabi". Carner és suma i compendi de la moderna poesia catalana en allò que té de més cultural i burgès. Poques evasions cap al to popular. Una exigència tota graciosa, no gens dramàtica, el presideix.

Jaume Bofill i Mates (Huerau de Liost) 1878-1933.-Un refinat ruralista, un ciutadà, alhora, molt exquisit. Gran senyor de la política

domina la llengua com pocs l'han dominada.

"La muntanya d'ametistes", obra capdal. "Sàtires". "Somnis"

J Josep Me López-Picó, -1886-1960, fundador de "La Revista" (molt influent a Catalunya com a publicació i com a editorial). Segons Riba, en López-Picó conflueixen quatre temes : la vida, el cor, els llibres i Déu. Poeta metafísic, una mica obscur, econòmic de mitjans expressius
"L'Ofrena " "Amor-senyor" "Epitalami"

Carles Riba .- 1893-1960.- El mestre de les noves generacions de poetes catalans. Hel·lenista, catedràtic de grec, traductor de l'Odissea, director de la col·lecció Bernat Metge. Poeta cerebral, intens, de gran exigència. La poesia ha d'ésser "dura i pura" . Obres: "Estances" "Elegies de Bierville" , obra capdal. "Salvatge cor" . Cal recordar un llibre infantil esplèndid de Riba : "Els sis Joans".

Josep Me de Sagarra.- 1894-1963. Poeta de to entenedor, arrauxat, buscadament popularista. Versificació àgil, fàcil, abundant. Exit popular Segons Molas, és un "aristòcrata desmenjat". Obres : Cançons de totes les hores"- " Cançons de rem i de vela" "Entre l'Equador i els tròpics" "Montserrat" "Poema de Nadal". i traducció de la "Divina Comèdia" i de tot el teatre de Shakespeare.

LA PROSA NOUCENTISTA = Mentre la poesia continuava l'esplet que duia ja , l'arrencada no mai desmentida que datava de la renaixensa i de Maragall, la prosa apareix més vacil·lant. De fet, tenim força producció en prosa, molta d'ella de part dels mateixos poetes (Josep Carner "Les bonhomies ".), però no tenim una figura capdavantera que, paral·lelament a l'obra poètica de plenitud de Carner, de López-Picó o de Sagarra, s'endugi el públic lector al seu darrera, figuri com a cap de brot. Vejam què ens dóna aquest corrent noucentista, que, per cert, disposa d'una llengua ja treballada, molt rica , a l'actualització de la qual han contribuït igualment els esforços dels poetes i dels erudits i la tasca enorme de Pompeu Fabra.

El conte i la novel·la curta ==

Joaquim Ruyra.- de Girona , 1858-1939. Entén el conte com un producte d'observació amb un fons d'humanitat. Hi han influències franciscanes perceptibles en la seva obra. El llenguatge és riquíssim, fet de profunda tradició catalana, gairebé tan ric com el de Verdaguer.

"Marines i Boscates " - " Pinya de Rosa " - La Parada " "Les coses benignes"

Victor Català (Caterina Albert) -gironina 1873-1965.

Apassionada prosa i apassionats temes. Naturalisme i molta força. Es-

criptora de raça, té tendència a l'aspecte ombrívol, dramàtic de la vida.
"Drames rurals" - "Solitud" obra capdal, que podem comparar com a punt de partida amb "Els sots feréstecs" de Casellas.

Prudenci Bertrana .- gironí, 1861-1942.- metge, escriptor naturalista. Influit pels grans novel·listes francesos i russos. "Proses bàrbares" - " Jo !" (novel·la de gran cinisme).

Un apartat mereix l'esment de la conjuntura socio-econòmica d'aquells anys que van del 1914 al 1930, en què la burgesia catalana anà perdent, potser sense adonar-se'n les regnes del país i la petita burgesia hi accedí. Però, al mateix temps les lluites polítiques se sobreposaven a l'ideal superior, de forma que, en arribar a 1930 i preparar-se l'adveniment de la República, són pocs els autors que reflexteixin en llurs obres la problemàtica social -obrerisme, capitalisme, extremismes, centre-dreta - tot plegat una mica en crisi, que animava el país. La literatura "arbitrària", és a dir, donant per pressuposat un model de país, com si aquest no tingués problemes, continuava al marge de la realitat. Inmediatament després del noucentisme tenim una època que anomenarem de pre-guerra, i que estudiarem a continuació.